

Initierat om kustsvenskarna

Skärgård är en av Svenskfinlands viktigaste och mest outhärliga tidskrifter.

RECENSION TIDSKRIFT Skärgård nr 1, 2009

Tema: arkeologi
Redaktör Håkan Eklund
Utges av Skärgårdsinstitutet
vid Åbo Akademi.

▼Kanske har Håkan Eklund rätt. Han talar i årets första nummer av tidskriften Skärgård, vars redaktör han är, om samlingsnamnet finlandssvensk som en sentida, intetsägande "generalisering angående språktillhörighet". Men han gör det inte med det frystorkade ovanifrånperspektiv som Jörn Donner exponerade i en kolumn i tankesmedjan Magma.

Tvärtom vill han förtydliga språket och vässa terminologin.

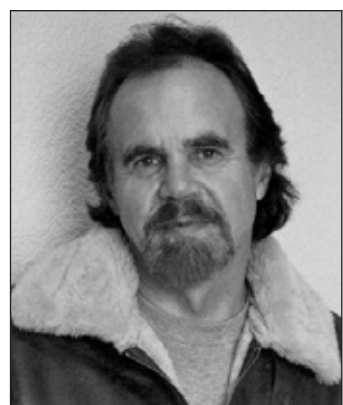
Eklund noterar att finlandssvensk numera allt oftare byts ut till ett "ännu mera anonymt och politiskt önskvärt tvåspråkigt". Han föredrar att "kalla skärgårdens och kustlandets stationära befolkning med rötter i maritim kustkultur för kustsvenskar. Det är mera specifikt. De representerar en gammal kustkultur i landhöjningsbygder; detta folk hade inget med makt att göra."

På en punkt behövs kanhända en precisering: Med "stationär" syftar Eklund säkerligen på kustsvenskarna som folk och deras hemhörighet över tid. Kustsvenskarna som individer har som känt varit allt annat än stationära.

På det sistnämnda är kosmopoliten Eklund själv ett gott exempel. Han har bott i andra världsdelen en betydande del av sitt liv.

Men i motsats till en internationalist som Jörn Donner har han tillägnat sig sin syn på sitt ursprung från ett underifrånsperspektiv. Den vittfarnes rötter är i dag fastare än någonsin bundna till myllan i Pandros, Kimo.

Pandrosperspektivet är viktigt. Det tycks mig som vi lever i en tid när de sista splattrande ansträngningarna pågår för att frysa bilden av finlandssvenskar-

Håkan Eklund gör en angelägen tidskrift. Foto: Anita Eklund

na som medeltida erövrare, kolonisationer och blivande överklass. Det är fortsättningsvis mycket sådant i debatten, men det blir alltmer patetiskt.

Ibland är det väl bara aningslöst och oreflekterat, som i senaste numret av Språktidningen, där Kaarlo Voionmaa bidrar med en i och för sig intressant artikel om finskans etablering i det offentliga Finland. Han konstaterar att svenskan före etableringen var maktens språk och finskan allmogens, men låter nyanseringen inskränka sig till detta lilla tillägg: "även om det fanns svenskspråkiga även i lägre samhällsklasser".

För mig som likt Håkan Eklund vuxit upp på ljusårs avstånd från maktens boningar blir Voionmaas funderingar minst sagt summariska och missvisande.

Temat i det färska numret av Skärgård är arkeologi, men där ryms också bland annat ortnamnsforskning och historisk skrivning.

Redaktör Eklund förvånar sig, som så många andra i dag, över den seglivade tomrumsmytten. Han lyfter fram Ralf Norrmans (1946–2000) analyser och kritiserar Kari Tarkiainens färska bok "Sveriges Österland".

Eklund:

"Nu kan man ju tycka att detta med arkeologi och forntid kvittar, att det inte har någon relevans i dagens vinstorienterade och populistiska flärdssamhälle; men så är det inte. Alla pusselbitar behövs, och de skall vara på sina rätta platser, också beträffande landets befolkningshistoria."

Ralf Norrman brukade betona att rätten att existera är odelbar och gäller nuet, framtiden och – förflutenheten. Därav hans starka engagemang i jakten på fakta om Österbottens forntid.

Skärgård nummer 1 2009 summerar på ett utmärkt sätt en del av denna strävan efter fakta om det förgångna. Numret är innehållsrikt och varierat med genomgående välskrivna artiklar och utmärkta bilder.

Många bilder är tagna av Mikael Herrgård, som ägnat snart femton år åt systematisk fotografering av fornminnen och sedan trettio år tillbaka funderat på sin idé om en bok i ämnet. Boken blev verklighet 2005, med text av Peter Holmblad som även han bidrar med utmärkta artiklar i tidskriften.

Jag visste att Herrgård är utmärkt fotograf – han är min kollega på Vasabladet – men jag kände inte till att han också skriver utmärkt. Hans reflektioner om fotografering av fornminnen är fascinerande läsning och berättar om erfarenheter som någon knappast skrivit om tidigare. Herrgård talar om att avbilda

Varför skulle inte dagens kustsvenskar kunna ha sina rötter långt tillbaka i tiden? frågar sig Håkan Eklund i nya numret av Skärgård. Stenbordet vid Kasackhällorna i Vörå finns i anslutning till fornlämningar av bronsålderskaraktär. Stenbordet är svårdaterade och deras funktion omtvistad. Foto: Mikael Herrgård

Forntiden kan vara vacker, fångad i form av de minnen den lämnat efter sig i landskapet. Bronsåldersröset finns på Stenringsbacken i Sideby. Foto: Mikael Herrgård

Den som fotograferar fornminnen har nytta av att betrakta dem ovanifrån. Cirkelstrukturen hos detta röse i Kimo syntes inte på marknivån. Foto: Mikael Herrgård

objekten som man uppfattar dem i verkligheten, vilket låter lätt men inte är det:

"Kameran har nämligen inte människosinnet oslagbara verklighetsuppfattning. För att få ett bra resultat måste en del knep användas för att levande-

göra kamerans tvådimensionella registrering."

Herrgård är känd för att i sin jakt på fornminnen vandra genom skogarna med en metallstige balanserande på axlarna. Det brukar löna sig se från ovan. Han berättar hur en fin cirkelstruktur

i ett vidsträckt röse i Kimo framträdde först när han fotograferat det från sju meters (!) höjd.

Nya numret av Skärgård innehåller mycket mer, lika betydelsefullt och initierat som det jag nämnt i denna anmälan. Skärgårdsinstitutets tidskrift har un-

der Håkan Eklunds ledning blivit en av de viktigaste och mest outhärliga i Svenskfinland.

Det är en tidskrift i tiden, inte minst när den avhandlar förfluten tid.